

Redacția și Administrația:
Budapesta, VIII, Conti-utca 4.

Aci sunt a să trimită tot
felul de scrisori, cereri și
bani. Tot aci să primesc
anunțuri cu prețurile cele
mai moderate.

Un număr 10 fileri.

ADEVERUL

1911. JUN. 18

ABONAMENTUL:

Pentru Austro-Ungaria:

Pe 1 an — 2 coroane

Pe 1/2 an — 1 coroană

Pentru strălătațe:

Pe 1 an — 3 coroane

Pentru America:

Pe 1 an — 1 dollar

ORGANUL PARTIDULUI SOCIALDEMOCRAT DIN UNGARIA

Foaie pentru poporul muncitor român.

Redactată de un comitet.

Apare la fiecare 1. ale luni.

Ministrul Zichy și „școala fără Dumnezeu“.

Țara în care trăim, are de aproape un an un nou ministru al instrucțiunii publice, pe groful Zichy. Acesta a ținut acum trei săptămâni un discurs în Camera deputaților, ea să facă cunoscut țării care sunt ideile și planurile sale în privința învățământului public. În jurul acestui discurs urmează și acum desbateri aprinse și furtunoase în parlament, fiindcă declarațiile făcute de ministrul Zichy n'au în vedere scopul curat și măreț al instrucției, al creșterii generațiilor tinere, căci groful acesta urmărește mai mult de a proteja anumite elemente, pe copii clericali în primul rând, cari să facă această creștere și să fie atotstăpâni peste școli.

În rezumat, groful Zichy a spus că părerea lui este că cultura acestei țări nu poate fi străbătută de alt spirit, decât de *spiritul unguresc și creștin*. A declarat război liber-cugetătorilor, socialistilor și „școlii fără Dumnezeu“.

Prin faptul că ministrul de instrucție publică a Ungariei s'a pronunțat ca vrăjmaș al liberei cugetări — a și împărtășit lumii ce soartă tristă va avea învățământul sub regimul său: Căci libera cugetare ce înseamnă? Înseamnă libertatea de a judeca. Libera cugetare e o împerechere de cuvinte din *libertate și cugetare*. Cel-ce declară război liberei-cugetări înseamnă că *voiește să jertfească și cugetarea și libertatea*. Și asta o voiește ministrul de acum al Ungariei, groful Zichy.

Noi, muncitorii, nu putem fi împotriva liber-cugetătorilor, fiindcă ceea ce ei e *dreptul la libera cercetare*, adică ca ori-ce

afirmare, ori-ce vorbă spusă să nu fie decât un apel dela un spirit la altul, ori-ce afirmare, ori-ce declarație să fie însoțită de dovezi și să fie supusă discuției. Liber-cugetătorii nu cunosc altă autoritate, altă putere mai mare decât *rațiunea*, judecata senină și dreaptă. Liber-cugetătorii respectă chiar libertatea de credință a *catolicilor*, dar numai cu *adâncă hotărâre de a pune pe aceștia în neputință de a face rău*. Căci rele fără număr au săvârșit catolicii prin dogma și credința lor, cari în primul rând cer *intoleranță* (neîngăduială, asprime față de altă credință care nu-i catolică).

Groful Zichy s'a declarat contra școlii fără Dumnezeu. Dar să vedem cum sunt școlile cu *Dumnezeu*, unde tronează atotputernicii copii clericali; să vedem dacă școlile acestea își implinesc adevărata menire cerută de creșterea, de educația ființei omenești. Care e scopul de căpetenie al instrucției, al educației? *E buna stare a individului, mulțumirea trebuințelor sale naturale și neapărate — și prin urmare dobândirea, desvoltarea, desăvârșirea tuturor organelor, tuturor facultăților, calităților sufletești, cari pot să îmbunătățească starea, să asigure și să mărească fericirea unui om*.

Dacă ne întrebăm acum dacă în școlile de astăzi „cu Dumnezeu“ creșterea, educația ce se face în ele, duc la scopul susarătat? Răspunsul răspicat e: *Nu și iar nu*.

Școlile de astăzi sunt adevărate închisori ale tineretului. Și fiindcă în cele mai multe școli populare și medii din țara noastră, stăpânesc copiii clericali, aceștia fac din copii aflați sub a lor îngrijire adevărate unelte, îi desbărbătează, făcând din ei o pradă lesnicioasă pentru biserică și stăpânire. Copiii propovăduind mereu copiilor religia suferinții, a jertfei, a umilinței și a

nimicirii în lumea aceasta, pentru a câștiga pe ceialaltă — copii aceștia când vor fi mari nu vor mai înțelege cerințele vremii cari tocmai poruncesc *nu o viață de jertfă, ci de luptă și cucerire*.

Prin lecțiile de catechism, prin exercițiile religioase, prin rugăciunile și întreg așa zisul „învățământ moral“ dat de popii copiilor cu varga, cu dojana și pedeapsa — i-se însuflă tinerilor vârstare numai credința într'o viață de ispășire prin muncă, lipsuri, chinuri și supunerea oarbă stăpânului.

Și grofului Zichy îi place aceasta, ca reprezentant al stăpânirii. El duce grija ca toate locurile vacante de învățători în școlile populare și medii să fie ocupate de dascăli călugări, cari să dea copiilor o „cultură creștină și un spirit ungar“ așa cum îi place iezuitului Zichy.

Putem dar zice liniștit: *Mai bine să nu se învețe nimic, decât asemenea învățatură și cu astfel de dascăli*.

Partidul socialdemocrat pe lângă luptele numeroase ce are de dus, va lupta și pentru aceasta mare revindicare democratică: *Să se închidă pozei poarta școlii*.

Școala fără clericali, școala liberă, laică, în limba fiecărui națiuni, — asta să ne fie devisa!

RĂVAȘ.

„Stam prost cu finanțele!...“ **De ce faceți pungășii?**... Ori de câte ori se apelează la guvern să îmbunătățească anume stări din țară, fie înzestrând satele cu mai multe școli, cu un serviciu sanitar (de doctori) mai bun, fie măbind plata la lucrătorii și funcționarii statului, cari au un salariu de răs — se aude același răspuns din partea stăpânirii prezente sau trecute:

Mutare silită.

De: Ada Negri.

Sărmanii oameni, n'au plătit chiria,
Și boarfele în drum li-s aruncate:
Sărăcioase haine — țoale rupte...
Mutarea asta pare o agonie.

Și ploaia curge batjocoritoare
Pe zdrențe vechi, pe mobile mâncate
De cari, descoperite, rușinoase,
In ele e un suflet care plânge.

Și patul cugetă la desmierdarea
Ce-a oerotit și care-a dat durerii
Doi copilași plâpanzi cu mâini de ceară
O, blăstămat amor al sărăciei!

Și țipă în vânt: Cine-a dat drept femeiei
Flămând, slabe — pentru o sărutare —
O viață nouă în infern s'asvârle?
La cei săraci, iubirea e o crimă.

Sub ploae carul scârțaic, urmându-și
Ruina 'ncet, un muncitor pășeste,
Cu fruntea 'n jos, uscat, mut de durere,
Și ochii triști, nici mai privesc în urmă.

Și lângă el femeia, ostenită,
Cu doi copii de mână. În tăcere,
Se duc mereu — și nu știu nici ei unde.
Și ploaia-i bieuiește fără milă.

Un chin cumplit, ce pare c'amenintă,
Mocneștie 'n zdrențele îngrămadite,
In carul vechiu ce geme și trosnește,
In cei patru pribegi cu chipuri slabe.

S'acea mizerie ce 'ncurcă drumul,
Acele mobile stricate, roase,
Ce prin noroiu spre viitor se 'ndreaptă,
Par începutul unei baricade.

Traducere de: Al. Vlahuta.

Zăgazul prăbușit.

De: Verner Peter Larsen.

— Traducere din ungurește. —

In noaptea turbată, mohorită, ce părea
că nu mai ia sfârșit, când suiera vântul de
ghiață, când brazii și plopii bătrâni rare-ori
văzută-au soarele; pe atunci era zidit în mare
un zăgaz puternic.

Era puternic și trainic zăgazul acesta;
râdea de valuri și îngânat se împotriva
mării mândre. Și valurile mării — valuri
puternice și slobode, lovit-au mereu zidurile
cari s'au pus în calea mișcării și jocului
lor liber. Și le-au lovit atâta vreme, până
ce a izbucnit încăierarea; o luptă de vea-
cure, când valurile libere au năvălit asupra
zăgazului și l'au îngropat în adâncurile
mării.

Valurile mării au fost libere ca paserile
sub cer. Mama furtună le cânta, și ele fără
grijă, cu voie bună, se rostogolau în de-
părtările lucitoare... Dar un tiran furios

le-a pizmuit soartea și s'a hotărât ca să le
răpească libertatea.

A dat poruncă robilor.

Iar robii s'au supus orbește și s'au apu-
cat de lucru: adus-au pietrii și stânci din
adâncul pământului și le-au prăvălit în
mare...

Marea a tras un chiot.

Valurile jucau, rideau de bucurie și cu
strigăte sălbatice săreau în preajma pie-
trelor.

Și iată ce șopteau valurile:

— Ce mai joc! Ne-au venit oaspeți streini.
Ii primim cu salutări și uniți cu ei vom
cânta gloria libertății. Valurile jucau de
bucurie.

Numai mama furtună și tatăl uragan pri-
viau oaspeții, mugind cu mahnire: și cătau
spre ei cu priviri bănuitoare. Se prăvălea
stânca peste stâncă și a crescut stâncă peste
stâncă, s'a înălțat până ce s'a intrupat în
zăgaz, în zid.

Și a închis calea valurilor, oprindu-le
mișcarea.

Valurile priveau cu teamă: voința — le
era încătușată, libertatea — înfrântă.

Valurile s'au lovit de stâncă, dar au că-
zut îndărăt, oftând și gemând. Doar zidul
e de piatră... o recă...

Și marea s'a înspăimântat.

Valurile murmurau:

— Trădare! Trădare! Noi i-am primit
ca prieteni, și ei ne răpesc libertatea.

Mama furtună plângea, tatăl uragan
turba.

— Stăm prost cu finanțele. Budgetul statului doar nu-i o comoară fără fund că să putem îndestula, pe toți, să brăzdăm țara cu căi ferate, să împădurim munții, să colonizăm ținuturile, să instruim generațiile tinere, să susținem pe bătrâni, să protejăm industria, să încurajăm arta, să întretinem armata și marina...

Statul nu poate ținea piept la atâtea cereri și pretenții... Să aibă pâine pentru toate gurile, muncă pentru toate brațele, capitaluri pentru toate întreprinderile, credit pentru toate proiectele, balsam pentru toate rănilor, alinare pentru toate suferințele, poze pentru toate nedumeririle, răspunsuri la toate îndoielile, adevăruri pentru toate mințile, petreceri pentru toate plictiselele lumii, lapte pentru copii și vin întăritor pentru bătrâni... Prea mult se cere de la stat, să îngrijească de toate trebuințele poporului, să îndestuleze toate dorințele, să îndeplinească ori-ce ar dori poporul, să îndrepte toate greșelele, să cruțe și să scutească mulțimea de neplăceri și năcazuri, și câte și mai câte...

Și reprezentantul statului, al stăpânirii, care-ți vorbește astfel, care-ți aruncă ție, fiu al poporului, astfel de torent de vorbe și argumente, crede că ți-a închis gura, crede că te-a convins că prea multe se mai cer de la stat, și că acesta, bietul, nu mai poate răzbi, nu mai știe pe cine să asculte mai întâi, încotro să se întoarcă și pentru ce să cheltuiască mai curând banii cu greu adunați...

Când însă cunoști toate tainele treburilor „oficiale”, toate afacerile acelora, cari conduc frânele statului și chipul cum chivernisească ei averea publică, — atunci fără sfială poți striga acestui reprezentant al stăpânirii:

— Dar pentru pungăși aveți parale?

Ca dovadă, chiar zilele acestea s'a făcut în parlament destăinuri foarte împovărate, asupra jafului și risipei de bani săvârșite de guvernul trecut al coaliției. Deputatul Francisc Heltai a arătat cu cifre ce potlogorii și hoții s'au făcut la ministerul de comerț și de căi ferate sub șefia lui Kossuth și a secretarului sau atotputernic Szterényi. Cu aprovizionarea căilor ferate cu lemne de foc, cărbuni și traverse, au făcut afaceri minunate fabricanții și capitaliștii favorizați de ministrii, dar a păgubit statul. S'a cumpărat o cantitate atât de uriașă de lemne de foc, încât și astăzi lemnele pu-

trezesc în diferite stațiuni ale căiei ferate. Și s'a cumpărat cantitatea aceasta de lemne pe preț atât de urcat, încât funcționarii dela căile ferate cumpără în alt loc lemne pentru trebuințele casei lor. În anul 1901 statul cheltuia pentru traverse (căpătâie) 5 milioane, sub guvernul coaliției s'au ridicat aceste cheltuieli la zece milioane coroane. Guvernul italian care a comandat aceiaș cantitate de traverse a cheltuit cu 7 milioane coroane mai puțin decât guvernul coaliției al fericii noastre patrie.

Și banii aceștia cine i-a băgat în buzunar? De-ocamdată se cunoaște unul singur, fabricantul Eisler, protejat și purtat pe mâini de guvernul trecut. Fabricantul acesta în zece ani a încasat dela statul ungar 26 milioane coroane, fiindcă primea mereu comenzi, de era nevoie sau nu; el cumpăra traverse (lemne) dela micii producători cu 3—4 coroane și le vindea căilor ferate ale statului cu 7 coroane, deși la ministerul de finanțe erau oferte ale câtorva producători de lemne, cari erau gata să furnizeze statului traverse cu 50 procente mai ieftine decât Eisler.

De ce mă rog, atâtea noroc pe capul acestui Eisler? De bună seamă, că nu degeaba. Milioanele ce le încasa dela stat, o parte intra în punga lui, iar restul prin alte căi și canale alunecau în alte pungi și buzunare... ministeriale.

Așa se chivernisește averea statului. Iar ministrii strigă în cor: Stăm prost cu finanțele.

De ce tolerați atunci pungășiile, domnilor ministri?...

Lupta pentru votul universal.

Dela Adria și până la Carpați, poporul s'a ridicat. Și cum în această țară nuie numai o singură națiune ci mai multe, români, nemți, unguri, slovaci, croați, ruteni etc. subjugate politicește din partea guvernărilor maghiari, astăzi toate aceste naționalități se înfrățesc și pornesc o luptă în contra stăpânirii, care voiește să convingă popoarele, că națiunile au față de stat numai datorii.

Poporul muncitor din Ungaria însă răspunde acum conducătorilor statului, că dacă e vorbă să avem numai datorii, să mergem de cătane, să pierdem trei ani de zile prin căzărmiile umede, să pierdem cei mai

frumoși ani din viață, ba chiar sănătatea și viața, lăsându-ne acasă părinți bătrâni, nepotincioși, neveste și copii fără ajutor și fără pâine.

Dacă e vorba să plătim dările cele mari statului, dări cari an de an se urcă, dări cari duc la nimicirea materială a bietului popor, am voi să știm că ce primim în schimb? Căci o spunem hotărât guvernărilor, că datorii fără drepturi nu vom recunoaște nici odată.

Acum e timpul, când trebuie să ne ridicăm și noi glasul, spre a pretinde: pe lângă datoriile ce le avem și — drepturi.

Dela Adria și până la Carpați muncitorimea conștientă a intrat în luptă aprigă în contra noilor sarcini, pe cari guvernății de astăzi vor să pună pe spinarea sărmanului popor ungar să plătească mai multe dări, pentru-ca să se arunce milioanele de coroane pentru ridicarea uriașelor vapoare de război „Dreadnoughturi” și pentru organizarea militarizmului.

În această luptă muncitorimea conștientă e ajutată și de un mănunchiu de bărbați inteligenți, ce au roluri însemnate în viața politică din Ungaria, cu vederi democratice. Și pe lângă lupta hotărâtă ce se duce în contra noilor sarcini militare, s'a pornit totodată cu mai mult avânt lupta pentru cucerirea dreptului de vot universal, egal, direct și secret.

Dreptul acesta pentru întreaga obște trebuie înfăptuit cu ori-ce preț. Acest drept l'a făgăduit însuși regele Ungariei, poporului ungar. Însă guvernărilor le-a reușit până azi de-a călca peste cuvântul împăratului-rege și să nu-l realizeze. Azi însă, poporul fără deosebire de naționalitate e în picioare, pentru cucerirea lui. Ori-ce jertfe s'ar cere dela el să aducă pe altarul libertății — el e pregătit s'o facă. Pentru-că e lucru știut, că dela acest drept atâră viitorul țării, precum și viitorului poporului.

Azi, când parlamentul e al domnilor, al boierilor, întreaga mașinărie a statului e în mâna lor, și astfel interesele clasei burgheze sunt apărute, iar cele a mulțimei muncitoare neținute în seamă. Parlamentul de azi e un parlament de clasă, în care se apără numai interesele clasei capitaliste, a marilor proprietari de pământ, precum și interesele clerului, nici decum a poporului de jos — a proletariatului.

Dar vedem cum proletariatul a ajuns la sapă de lemn, ne mai putând suporta greu-

— Oh, stâncilor, stâncilor întunecate! N'ati fost și voi odată ferice și slobode?

Au pentru ce ne smulgeți libertatea?

Stâncile încrețându-și fruntea grăiră:

— Noi nu ne supunem voinței noastre...

Mama furtună s'a înălțat, iar tatăl uragan a alergat peste întinsurile mării; a chemat valurile, vestindu-le:

— Oh valurilor, valurilor! E sfârșită libertatea, ea a murit!

Astfel a grăit și a plecat alergând.

Iar marea a amorțit.

Valurile bătrâne, aprige, coborātu-s'au în adâncuri, unde mama furtună nu le căuta, iar tatăl uragan nu le găsea.

Valurile tinere însă alergau de colo-colo, triste, fără răsset, fără cântec, fără cântecul libertății. Soarele s'a ascuns și numai înnoratul cer privia.

Marea a izbucnit într'un strigăt dureros...

Și au trecut anii... Valurile tinere s'au întărit. Au trimes soli în toate colțurile mării, ca să cheme la luptă pe frații lor.

Când au sosit solii în adâncurile mării, la valurile bătrâne, acestea și-au clătinat capul:

Forțele noastre s'au sfârșit, nădejdea noastră a perit, cum să ne mai luptăm și cum să învingem?

Solii au stărut în aflarea mamei furtună și a tatălui uragan. Dar nicăiri nu i-au aflat. Dar la urmă i-a aflat într'o văgăună de stâncă.

— Vă salutăm, credincioșilor, am venit în solie la voi.

Ești afară din văgăuna aceasta, intrăți în mare și fărmați jugul robiei fraților noștri. De luptă și de moarte nu ne temem.

Ținta ne este: descătușarea mării.

Mama furtună moțăia, tatăl uragan însă tresări...

S'au gândit la vremea de demult. Și au aruncat priviri pline de însuflețire solilor.

Ca un huruit a răsunat strigătul din văgăună:

— Venim, venim! Voim să ne redobândim libertatea.

Sus voi valurilor, înlăturați stâncile!

Și valurile s'au sculat și valurile s'au deșteptat.

Era noapte. Dela răsărit la apus, dela miază-noapte la miazăzi de, pretutindeni adunatu s'au valurile.

— Sus valurilor! Moarte sau libertate!

Cu strigătul acesta de luptă au dat năvală înainte...

Stâncile erau cuprinse de spaimă... Dar valurile au căzut îndărăt, sfărmate.

Mama furtună ofta, iar marea fierbea de mânie.

Și au venit alto valuri, tunând și hohotind s'au lovit de stâncă. Dar iară au căzut îndărăt și iar au pornit la atac, însuflețind pe frații lor.

Stâncile stau neclintite.

Să făcuse ziua. O dimineață tristă. Mama furtună era încă în fruntea valurilor. Dar acestea cădeau mereu îndărăt.

Rânduri, rânduri de valuri noi, s'au împreunat cu cele în luptă.

Încăerarea a ținut ore întregi.

Ea a îngrozit și pe tiranul îngânfat, care a zidit zăgazul.

Puternică era tabăra... Acum lesne ar fi slăbit stâncile, ca să le dea puțină libertate. Dar e târziu, tiranule! Valurile nu se mai plâng, valurile nu mai cerșesc.

Valurile bătrâne au năvălit ca leul furios.

Și fâlăiau coama... Pământul s'a cutremurat...

Însuși tatăl uragan conducea valurile împotriva zidului de stâncă... Și iară au sosit alți luptători-noui. Atacul a durat până ce zăgazul a fost mișcat în sfârșit. Atunci valurile s'au retras. Au mai atacat odată, au atacat de două-ori...

Gemete și tânguiri. Cerul s'a scufundat în mare, marea s'a ridicat spre cer...

Zăgazul a căzut în luptă. S'a prăvălit în adâncime, unde zac cadavrele morților.

— Plecați de aici! — răsuna o strigare. Aici își dorm somnul vecinic luptătorii glorioși, aici zac luptătorii libertății.

Marea și-a deschis fălcile și la înghițit.

Valurile săltau de bucurie.

Valurile mândre și libere se rostogoleau de colo până colo și laudau vitejii, cari au luptat pentru libertate, cari cu viața lor au răscumpărat libertatea fraților lor.

Valurile au chiuit. Gloria este a celor căzuți, libertatea a celor cari trăiesc.

Trad. de: Buciumeanu.

tățile cele mari ce statul i-le pune an de an după grumaz. In al doilea rând scumpirea traiului și puținul câștig al țaranului și al muncitorului industrial, ca răsplătă pentru o muncă grea și îndelungată zi de zi la câmp sau în ateliere, unde muncitorul e un adevărat rob al capitalismului. Și voind să scape de toate aceste nevoi și mizerie, el ia băta și straița și emigrează din acest Canaan ungar, peste nouă mări și țări spre America.

De nevoile poporului, parlamentul de clasă al domnilor de azi nu se interesează; deputații se îngrijesc numai să-și umplă pungă lor, se îngrijesc numai de interesele lor.

De aceea trebuie să ne adresăm către voi, proletari români, popor român, să nu mai stați pe gânduri, să nu mai așteptați mila domnilor, sau milă dela ceruri, ca să vi-se îmbunătățească soarta. Acum e timpul, ca să intrați și voi în șirurile de luptători, alături de unguri, nemți, sârbi, slovaci, ruteni. „*N'avem de pierdut, decât lanțurile, în schimb avem de cucerit o lume*“, a zis un mare cugetător și așa și este.

Parlamentul putred de clasă de azi să-l transformăm în parlamentul poporului, în care să trimitem numai adevărați reprezentanți ai poporului, cari cu trup și suflet să muncească pentru bunăstarea și înflorirea culturală, politică și economică a tuturor naționalităților din această țară, — azi vitrigă pentru proletariat.

Frați români! Afară, pe stradă (la uliță) la adunări, căci doar noi suntem al doilea popor în această țară, numărăm 3 $\frac{1}{2}$ milioane de suflete. Noi ar trebui să fim primii după frații unguri, cari luptă hotărât pentru cucerirea drepturilor poporului. Inșă cu durere trebuie să spunem, noi suntem coada. Dar de data asta să ne strângem rândurile, să ne încordăm puterile și să intrăm în lupta mare pentru a asigura izbândă domniei votului universal, egal, direct și secret.

Să vadă domni, că și opinea românească și buhaiul (pe cari ei le țin de puturoase) s'au trezit și pretind drepturi. Destul și-au bătut joc de noi câți trași-impinși, am fost oile de tuns și de muls a tuturora, dar azi — drepturi și pâne pretindem.

In luptă să intrăm cu devisa: *Jos cu noile sarcini, jos cu militarismul! Trăiască dreptul de vot universal, egal, direct și secret.*

Aurel Cristea.

Viața politică și socială.

IN ȚARĂ.

Planurile și părerile ministrului-președinte.

La sărbătorile mari, la Crăciun, Paști și Rusalii, ministrului-președinte, Khuen-Hédervary îi place să se înconjoare de un grup de gazetari, să steie de vorbă cu ei, să le spuie ce planuri mari are el, partidul și guvernul său, iar gazetarii se grăbesc să publice în foile burgheze articole chilometrice cu declarațiile și interviurile „interesante și senzaționale“ ale ministrului-președinte. Acum la Rusalii, Khuen-Hédervary a spus între altele, redactorilor, și foarte multe prăpăstii. Așa spunea el de pildă, că dacă sunt mari dezbinări și neînțelegeri în sânul națiunii, pricina e că de 15 ani politicianii nu muncesc, ci se ceartă. Se ceartă în jurul reformei militare, care nefiind adusă la îndeplinire, a stârnit tot felul de patimi, împiedicând veri ce muncă rodnică. Indată însă ce reforma aceasta va fi rezolvată, vom sfârși să ne mai certăm și ne vom pune pe lucru. Reforma militară ridicată la putere de lege — a spus ministrul-președinte — va aduce pace cu lumea din afară, cu dinastia și pace înlăuntrul țării. Iar reforma electorală va fi chemată să creioze cadrele pentru această bunăînțelegere între clasele sociale și pentru o conlucrare rodnică. Precum reforma militară

e prima piatră pentru pragul unei epoci noi a Ungariei, așa va fi reforma electorală piatra ultimă a acestui prag.

Reforma electorală va uni iară toate puterile din interiorul țării noastre, puteri cari înainte se războiau. Și fiind-că înțeleg deplin frumoasa menire a acestei reforme, nu voiu s'o pun în acelaș rând cu reforma militară, ci voiu s'o sfârșesc întâi cu aceasta, și când se vor potoli valurile oceanului răzvrătit în jurul reformei militare, se va ridica ca zeita Venus, reforma electorală, aducând națiunii noastre frumuseță, dragoste și rodnicie.

Așa a voruit ministrul-președinte.

Precum se vede. iară, vorbe, vorbe deșarte. Despre reforma electorală în sensul votului universal, nu a pronunțat nici un cuvânt mai precis, s'a ferit să arăte când are de gând guvernul să prezinte parlamentului acest proiect de lege. S'a mulțumit numai să vadă în reforma electorală „ultima piatră“ pentru pragul epoci noi. Dacă ar fi socotit reforma aceasta ca „prima piatră“ în locul reformei militare, — ar fi avut mai multă dreptate.

Adunările populare contra reformei militare și pentru votul universal.

— O telegramă către împăratul-rege —

Duminecă 11 Iunie, partidul socialdemocrat a ținut în Budapesta precum și orașele Debretin, Cluj, Pojun, Oradea-mare, Eger, Monor, Győr, Pécs, Gyoma, Komárom, Kecskemét, Csongrád, Baia, mari adunări populare de protestare contra reformelor militare prezentate parlamentului. Dela adunarea din Baia s'a trimis împăratului-rege, la Viena, următoarea telegramă:

Adunarea populară din Baia vede de-a sa datorie de a atrage luare aminte a regelui, factorul constituției, asupra jocului urât, ce-l face guvernul lui Khuen cu cuvântul dat de rege. Rege și popor socot că a sosit timpul pentru introducerea votului universal, numai agrarieni, nimicitorii acestei țări sunt împotriva reformei. Guvernul și majoritatea ei nu împlinesc voința regelui și poporului și ascultă orbește de porunca agrarienilor, amânând mereu înfăptuirea votului universal.

Adunarea populară ce s'a ținut Dumineca aceasta în curtea mare a casei orașului, a fost de toată măreția. Inainte de adunare, peste 3000 de muncitori s'au adunat în piața Hunyadi, și de-acolo cu zeci de steaguri roșii și placate cu conținut revoluționar, au demonstrat pe străzile Andrassy și Károly, cântând imnuri socialiste și strigând: „*Jos cu agrarienii*“, „*Jos cu politicianii nerușinați*“, „*Jos cu slujile popilor*“.

Adunarea s'a ținut sub președinția lui Jacob Weltner.

Dr. Kunfi luând cuvântul, a făcut o critică aspră a proiectelor de reforme militare, arătând că singura lor menire e de a împovăra poporul cu noi biruri și apoi să amâne realizarea votului universal.

Se zice că 'n primul rând parlamentul trebuie să se grăbească să voteze cumpărarea de noi puști, tunuri și vapoare de războiu, iar reforma electorală poate fi amânată pentru mai târziu.

Trebuie să ne întrebăm atunci că împotriva cărui dușman avem nevoie atât de curând de înarmările astea noi. Din România și din Serbia se poate aduce carne ieftină, iar din țările apusene putem introduce cultura.

Voim oare să ne ridicăm cu mâna armata contra acestei culturi? O urcare atât de mare a cheltuelilor militare își poate permite numai o țară mare, ca Anglia, de pildă.

In monarhia noastră Austria stă mai bine materialicește decât Ungaria, având o industrie mai înfloritoare, cu toate acestea și 'n Austria se duce acum o luptă aprigă contra cererilor nerușinate ale guvernului

ca poporul să dea alte 40 milioane pe an pentru trebuințele militarismului. Și noi trebuie să luptăm cu aceeaș energie, ca să împiedicăm, ca poporul să fie împovărat peste măsură de către clasa stăpânitoare, care 'n acelaș timp îi fură toate drepturile.

Dr. Kunfi a dat apoi citirei unei moțiuni, prin care muncitorimea protestează că 'n locul reformei electorale, făgăduite sărbătorește în mai multe discursuri ale tronului, s'a prezentat parlamentului niște reforme militare cari sub masca înșelătoare a serviciului redus de 2 ani în armată, se pretinde mai mulți flăcăi, mai mulți bani dela popor.

Adunarea populară protestează contra votării nouilor sarcini și cere să se retragă proiectele de legi militare, iar în locul lor să se prezinte parlamentului spre dezbateră proiectul reformei electorale pe temeiul votului universal, spre imediata dezbateră. Muncitorimea e ferm hotărâtă să ducă lupta cea mai mare pentru a se ținea seamă de cererea asta a ei și a face ca și opoziția din parlament s'o sprijine în această luptă.

După ce a mai vorbit tov. Iacob Weltner, care a arătat cât de cumplit vor crește emigrările în America și 'n alte țări străine dacă reformele militare vor avea putere de lege — adunarea a primit în unanimitate rezoluția.

După adunare o parte din mulțime s'a îndreptat spre strada Dohány, o altă parte spre strada Andrassy, demonstrând sgomotos. Poliția a căutat să risipească mulțimea, dar fără succes. In strada Ovoda a avut loc o încăierare între 300 muncitori și poliști. Demonstranții au aruncat cu pietrii în poliție, iar „oamenii ordinii“ au scos săbiile, arestând câțiva tovarăși.

IN STRĂINĂTATE.

Alegerile din Austria.

Martia aceasta au avut loc alegerile pentru noul parlament austriac. Deși până acum numai o parte din rezultatul definitiv al alegerilor sunt cunoscute, totuși putem prevedea că socialdemocrația, din Austria va sărbători un triumf. In lupta aprigă ce a avut de dus în contra atâtor partide burgheze și mai ales împotriva creștinilor-socialiști, partid de demagogi și farsori, de vinduți și vânzători, de corupți și corupători, — și-a ajuns scopul de căpetenie tovarășii noștri din Austria — anume au înfrânt, au decimat pe creștinii socialiști. In Viena, care până acum a fost socotită ca cetatea creștinilor-socialilor — căci capitala Austriei a trimis în parlamentul trecut 20 deputați creștinii-sociali — de data aceasta au fost aleși numai 2 creștinii-sociali, pe când socialiștii au cucerit acum 8 mandate și la bolataj vor lupta pentru alte 18 mandate. E aproape o mare izbândă, mai ales dacă ținem seamă că numai la Viena, socialiștii au primit 30.000 de voturi mai mult ca 'n 1907, iar creștinii-sociali au pierdut 40.000 voturi.

Până acum sunt aleși 43 deputați socialiști, iar în aproape 90 de cercuri sunt în balotaj cu creștinii-sociali și naționali-liberali.

CRONICA.

— Rectificare. In numărul trecut al „Glasului Poporului“ s'au strecurat câteva greșeli de tipar. Așa în pagina I. rândul al 10-lea de sus, în loc de guvernul „clasei muncitoare“ să se cetească clasei domnitoare. Apoi în manifestul „Drepturi poporului“ pagina I. la rândul al 14-lea de sus să se cetească în loc de „depărtare“, — prăpastia care desparte cultura și sănătatea publică a poporului ungar de-a popoarelor streine.

— Câți bani trimit emigranții din America în patria lor. Comisia de emigrare din America a stabilit la cât se ridică suma trimisă de emigranți în timp de un an în țările europene. Această sumă

trecea anul trecut peste 1000 milioane mărci (1018 milioane coroane). Din acești bani 330 milioane erau trimise de emigranți italieni în patria lor, 310 de emigranții din Austro-Ungaria, 110 milioane erau trimise în Anglia, 60 milioane în Germania, 21 milioane în statele balcanice și Grecia.

— **Adunările pentru votul universal și contra reformei militare.** Până acum partidul socialdemocrat în unire cu cel justhista a ținut 4 mari adunări populare pentru votul universal, în Arad, Pécska (Cinci Biserici), în Hodmezővásárhely și în Kassa.

— **Din suferințele emigranților** Mai zilele trecute Khuen-Héderváry, în calitate sa de ministru de interne, a arătat foloasele poliției de graniță. Tovarășii noștri vor înțelege, că atunci când un ministru vorbește de „foloase“, el are în vedere foloase ce le trage statul și nu norodul. În felul acesta a înțeles Khuen-Héderváry și foloasele poliției de graniță, care anul trecut a arestat 8300 cetățeni, cari au voit să emigreze spre America, jefuindu-i de frumoasa sumă de 21 milioane coroane, care a intrat în visteria statului. Dăm mai jos o pildă cum se poartă poliția de graniță cu emigranții fără de noroc.

În ziua de 17 Maiu poliția de graniță din Csáktornya a arestat doi lucrători și un căruțaș cari veneau din Nagyréce și se îndreptau spre Kiskánizsa. Un lucrător, Iosif Rohács din Bakonok a fost osândit de un funcționaraș dela poliția de graniță la 60 zile pușcărie și 300 coroane amendă în bani. Celalalt lucrător, Ladislau Takács din Nagyréce a fost osândit la 15 zile temniță și 200 coroane amendă. Ba chiar și căruțașul a fost condamnat la 15 zile închisoare și 150 coroane amendă.

Când bieții oameni s'au declarat nemulțumiți de această osândă și că vor să apeleze la o instanță judecătorească, funcționarașul le-a răspuns că o pot face, dar că până la proces vor trebui să steie în pușcărie, în prevenție. Și așa cei doi lucrători împreună cu căruțașul au fost transportați din Nagykánizsa spre Csáktornya sub paza jandarmărească și aruncați apoi în pușcărie.

Dar ce crimă au săvârșit acești oameni? Au vrut să părăsească țara fără pașaport. Și pentru ce n'au avut pașaport? Fiind că de patru luni ei au făcut o cerere la fișpan ca să li-se elibereze asemenea pașaport. Dar fișpanul nu dă pașapoarte în vremea verei, fiindcă e lipsă de lucrători pentru munca câmpului.

Și așa cum au pățit-o cei trei oameni, au mai pățit-o și cei 8300 cetățeni ai patriei noastre, cari au vrut să plece spre America, dar au fost opriiți de poliția de graniță, arestați, osândiți și jefuiți de averea lor, de 21 milioane coroane. Iată dar că statul se poate mândri acum că a dat peste un nou izvor de venituri.

Polițiștii de graniță, ca niște haiduci moderni, jefuitori și bandiți în haine militare ațin drumul emigranților și „conform legei“, desglesele pungile bieților oameni, pentru a umplea punga fără fund a stăpânirii.

Cea mai bună petrecere e cetitul. Cărțile sunt pentru om cei mai buni prieteni, căci îl luminesc, îi dă deslușiri despre rânduirea vieții și a lumii. Un tovarăș al nostru, Spiridon Calu și-a luat însărcinarea de a ușura tovarășilor procurarea de cărți bune și ieftine. În depozit la dânsul se află următoarele broșuri:

Biblioteca *Facla*, sub conducerea tov. N. D. Cocea Nr. 1. *Viața, religia, patria, armata, averea*, de Tolstoi; Nr. 2. *Zorile*, de Anatole France; Nr. 3. *Cei cari trăiesc și cei cari mor*, de Tolstoi; Nr. 4. *Povești de Crăciun*, de Leonida Andreev; Nr. 5. *Îngropatul de viu*, de Edgard Poe; Nr. 6. *Vișul și realitatea*, de Nizanu; Nr. 7. *Antecristul*, de P. Nietsche; Nr. 8. *Cele două judecări*, de Deledda; Nr. 9. *Osînditul*, de Mark Twain; Nr. 10. *Negură*, de Leonida Andreev; Nr. 11. *Vacanțele domnului Led-*

beeter, de H. G. Wells; Nr. 12, 13. *Gobseck*, de Balzac; Nr. 14. *Makar Ciudra*, de Maxim Gorki; Nr. 15—16. *Furtuna*, de Ostrovski; Nr. 17. *Vestitorul*, de Villers de L'Isle Adam; Nr. 18. *Cântecul de nuntă*, de L. Lagerlöf; Nr. 19. *Hanul de odinioară*, de Nansen.

Toate aceste broșuri costă 10 fil. numărul cu expediție cu tot.

De-asemena mai are în deposit din literatura socialistă, a cercului de editura socialistă din București:

Neoiobăgia, de C. Dobrogeanu-Gherea 2-50. *Să fie lumina*, 5 fil., *Cartea muncitorului*, 10 fil., *Intâi Mai, sărbătoarea muncii*, 5 fil., *Calendarul muncii pe anul 1911*, 25 fil., *Sindicatul muncitorilor*, 15 fil., *Spre țărnul dreptății* (poezii) de Neculuța, 50 fil. dela 1.20, *Pușcăriașul*, *Desrobirea muncii*, *Cântecul socialiste*, 15 fil., *Femeia muncitorului*, 10 fil., *Religia, Familia, Proprietatea*, 10 fil., *Votul universal*, 20 fil., *Socialism și clasa muncitoare*, 10 fil., *Din regimul arbitrarului și lașității*, 1.20 cor., *Din ideile fundamentale ale socialismului*, 50 fil., *Conceptia materialistă*, 50 fil., *Femeile în revoluția rusă*, 15 fil., *Discursul unui agitator*, 10 fil., *Karl Marx*, 10 fil., *Socialism și libertate*, 25 fil., *Patriotism și socialdemocrație*, 30 fil., *Cuvinte uitate*, 25 fil., *Anarchism și socialism*, 40 fil., *Treizeci de zile la Vacarești*, 15 fil., *Teoria lui Karl Marx*, 10 fil., *Cuvinte adevărate*, 10 fil., *Romanul Mama*, de Maxim Gorki, 1.50. La toate aceste broșuri este a se mai adăoga 6 fil. pentru expediere. La *Neoiobăgia* și *Romanul Mama* câte 20 fil. pentru expediere.

De-asemena se mai află în deposit: Biblioteca *Lumen*, dela Nr. 1 până la 76, broșuri foarte bune de citit și se expediază cu 15 fil. bucata, dela 10 numere în sus se face reducere.

Tot în acest deposit se mai află: *Biblioteca pentru toți* dela Nr. 1 până la 655 și se expediază cu 30 fil. bucata, dela 10 numere în sus se face reducere. Broșuri foarte bune pentru biblioteca ori-și-cui. Se poate trimite și catalog la cerere. Biblioteca „*Minerva*“ de-asemena 30 fil. vol. Biblioteca *Lumina*, 30 fil. volumul, foarte bune și instructive. *Biblioteca nouă*, 65 fil. bucata expediată.

Pentru a se putea expedia la cererea tovarășilor, e de dorit a se scrie deslușit adresa fiecăruia și a se trimite pe adresa: *Spiridon N. Calu, Budapesta, VII., Dembinski-utca 30, III/19.*

Costul broșurilor se va trimite prin mandat postal sau în mărei postale, fiind mai ușor de mînuit.

Crâmpeie.

Între a dori și a voi încape o lume întregă.

*

Ca să cunoști farmecele adevărului îți trebuie o minte limpede și o inimă senină.

*

Omul fără libertate e ca peștele fără apă...

*

Râul își bazează triumful său pe ruinele voinței celor buni.

*

Nimic nu este neînsemnat pentru cine știe să observe.

*

Momentul actual nu este decât o poartă, pe care viitorul se aruncă spre trecut.

*

Sunt două lucruri cu care trebuie să te obișnuiești: cu injuriile vremii și cu nedreptățile oamenilor.

*

Ce ruinează unele momente, nu reedifică secolii.

*

Adevărata iubire de oameni se arată trimițând lemne celui ce suferă de frig, — nu daruri scumpe celor fericiți.

*

Ori-cât de înalt să fie copacul, foile îi cad tot pe pământ.

*

Fără primejdie se mănâncă la casa săracului; otrava se înghite din pahare de aur...

*

Într-o noapte frumoasă de vară un licuriciu se juca prin iarba.

O broască îl scuipă cu venin.

— Ce rău ți-am făcut de te porți așa cu mine? — îi zice licuriciul, murind.

— De ce strălucеști? — răspunse cu invidie broasca răzbunătoare.

Culese de: Ionel din Orlatel.

Activitatea noastră.

S'au primit pentru fondul de agitație dela escursionistii din Zugliget 1 cor., dela tov. I. Ciser 50 fil., tov. Buciumean 1.— I. Fluieraș 50 fil., I. Mihuț 1 cor.

S'au mai primit 3 coroane și 28 fileri dare de partid dela secțiunea din Streja-Cârțișoara.

Pentru fondul de agitație dela un tovarăș 50 fileri. Dela un grup de tovarășii din Berlin, trimes prin tovarășul Răcean, 14 coroane și 16 fileri.

„Adevărul“

și

„Glasul Poporului“

sunt singurile foi românești, cari apără interesele muncitorimei. Fie-care muncitor român are datoria morală a le abona, ceti și răspândi pretutindeni. *Comitetul.*

INCUNOȘTIINȚARE.

Muncitori români din Budapesta țin întruniri, conferințe științifice și serate literare în fie-care Duminică seara la orele 8 în sala restaurantului „*Concordia*“ din VII., Klauzál-tér 5, colț cu Nyár-utca.

Tovarășii sunt rugați ca toate scrisorile cari se țin de afacerile oficiale ale secțiunilor cât și banii ce privește pe comitetul regnicolar (bani de pe mărci, fond de agitație și donațiuni) să se trimită pe adresa: Pavel Buciumean, Amazon-utca 14., I. em. 9. — Iar scrisorile ce privesc administrația foii și bani pentru abonamente să se trimită pe adresa: Redacția *Adevărul*, VIII., Conti-utca 4.

POȘTA REDACȚIEI.

Tovarășul Ionel Bortez, Orlat. Scrisoarea d-tale ne-a făcut mare plăcere. În tonul cela simplu, prietenos și fără pretenții, în care ne scrii, vedem în d-ta un bun și devotat tovarăș. Cele trimise spre publicare, de abia acum le-a venit rândul. În clipele de răgaz, mai gândește-te la noi. Nu uita să agiți în interesul foii noastre, cucerind noi abonati.

Redacției „*Lupta*“, organul partidului socialdemocrat din Bucovina, este rugată să ne comunice cât e abonamentul ei pentru America. Totodată rugăm schimbul cu foaia noastră.

Tov. I. Budean Arad. Unul din articolele trimise, deși dat la cules, din lipsă de spațiu a trebuit să fie amânat pentru nr. viitor.

Redactor-responsabil: Jon Flueraș.

Tipografia Világosság, societate anonyma, Budapest, VIII., Conti-utca 4.